

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Кафедра загальної та клінічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Диференціальна психологія»

Освітня програма «Реабілітаційна психологія»

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

факультет психології

Робоча програма з курсу «Диференціальна психологія» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» за освітньо-професійною програмою «Реабілітаційна психологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти – ..... с.

Розробник:

Міщиха Лариса Петрівна – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та клінічної психології. Протокол № 1 від « 29 » серпня 2022 р.

Завідувач кафедри
загальної та клінічної психології

В. П. Москалець

Схвалено методичною комісією факультету, інституту.
Протокол від 30. 08. 2022 р. № 1

Голова Л. С. Пілецька
(підпис)

(Пілецька Л.С.)
(прізвище та ініціали)

“30” серпня 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		___ 1-2_	___ 1-2_
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		___ 2-3	___ 2-3
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4 Мова навчання: Українська	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	24 год.	10 год.
		Семінарські	
		36_ год.	12 год_
		Лабораторні	
		__-	__-
		Самостійна робота	
		120год.	158год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю:			
Залік		Іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33% :67%.

для заочної форми навчання – 12 % : 88%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: дати систему знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання; сформувані у студентів досвід практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Завдання навчального курсу:

1. Розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
2. Розглянути відмінності (типологічні) між типами особистостей.
3. Дослідити групові відмінності на рівні великих і малих груп (міжстатеві, міжрасові, міжетнічні, міжкультурні).
4. Вміти здійснювати диференційно-психологічний аналіз поведінки індивіда.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- категоріальний апарат науки про психічні відмінності між окремими індивідами та групами;
- специфіку, історію становлення та основні напрями диференціальної психології;
- загальні принципи диференціально-психологічного аналізу; методологію, методику та методи дослідження диференціальної психології;
- теоретичні основи аналізу індивідуально-психологічних відмінностей між людьми;
- сучасні уявлення про джерела індивідуальних відмінностей (впливу факторів спадковості та середовища в їх формуванні);
- психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми;
- критерії відмінностей між соціальними групами; вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище; детермінацію індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп;
- диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.

вміти:

- виявляти індивідуально-типологічні особливості людини та індивідуальний стиль її діяльності;
- застосовувати методи дослідження індивідуально-психологічних відмінностей, як цілісної системи властивостей; особистості;
- визначати індивідуально-психологічні особливості особистості, їх походження;
- інтегрувати різноманітні дані про індивідуально-психологічні властивості досліджуваної людини в єдине цілісне уявлення про її індивідуальність;
- встановлювати взаємозв'язок та спадкоємність між різними диференційно-психологічними та диференційно-психофізіологічними теоріями, концепціями, класифікаціями та типологіями;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності для діагностичної, консультативної, корекційної, реабілітаційної та психотерапевтичної практики.
- налагоджувати ефективні взаємовідносини між людиною і оточуючим середовищем

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Місце навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» визначається фундаментальною роллю для майбутніх психологів знань, вмінь та навичок з

диференціальної психології; важливістю розуміння природи індивідуальності і використання отриманих знань на практиці.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.</p> <p>ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	<p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p>

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР14. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості з урахуванням її індивідуально-психологічних особливостей.</p> <p>ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки

Тема 1. Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференціальної психології

Предмет і завдання диференціальної психології. Історія становлення науки про індивідуальні відмінності. Становлення концептуальних ідей, завдань, методів і напрямів диференціальної психології.

Тема 2. Принципи і методи диференціальної психології

Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології. Методи теоретичного аналізу. Психогенетичні методи. Історичні методи. Тестування. Канали отримання інформації про індивідуальність.

Тема 3. Вплив середовища і спадковості на людину

Теорії про вплив середовища і спадковості. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми

Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*. Організм як чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Тема 4. Формальні і змістові властивості індивідуальності.

Темпераментальні характеристики індивідуальності. Зміст феномену «темперамент». Теорії темпераменту. Конституційна теорія темпераменту Е. Кречмера. Конституційна типологія особистостей В.Шелдона. Описова теорія темпераменту Г.Хейманса і Е.Вірсми. Типології К.-Г.Юнга, Г.-Ю.Айзенка. Факторні теорії темпераменту. Типи вищої нервової діяльності за І.Павловим.

Теорія Теплова-Небилицина. Психологічні теорії темпераменту. Структура темпераменту в теорії В.Русалова.

Тема 5. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей.

Стать як біологічне явище. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер). Статева ідентичність. Статеворольові стереотипи. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна. Етологія статі. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях. Моральна свідомість чоловіків та жінок.

Тема 6. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності. Диференціація характеру.

Конституційні теорії темпераменту. Типологія психічних відмінностей К.-Г.Юнга. Уявлення про темперамент Г.-Ю.Айзенка. Факторні теорії темпераменту. Психологічні теорії темпераменту. Структура темпераменту в теорії В.Русалова. Характер у структурі індивідуальності. Структура характеру. Я-концепція. Я-симптомокомплекс рис. Я-система орієнтацій. Акцентуації характеру. Типологічний підхід до характеру особистості. Особистісні типи. Класифікація психологічних типів за К.-Г.Юнгом. Ідіографічний підхід до особистості. Теорія рис Г.-В.Олпорта. Факторна структура особистості. Теорія Р.-Б.Кеттела. П'ятифакторна модель вивчення особистості.

Змістовий модуль 2. Диференціальна когнітологія

Тема 7. Диференціальна когнітологія як напрям диференціально-психологічних досліджень. Диференціальна психологія здібностей.

Диференціальна когнітологія як напрям диференціально-психологічних досліджень. Диференціація сенсорних і сенсомоторних реакцій немовлят. Психомоторні стилі як комплекс форм моторної активності. Індивідуальні параметри сприйняття. Диференціація уявлень і уяви. Індивідуальні особливості уваги і пам'яті. Сильові характеристики мислення.

Сутність і характеристики здібностей. Постановка проблеми психології здібностей у філогенезі. Задатки. Здібності. Обдарованість. Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності. Дивергентні здібності. Пізнавальні стилі. Типи інтелектуальної обдарованості. Компетентність. Талант. Мудрість. Геніальність як прояв обдарованості. Розумова відсталість і деменція.

Тестування здібностей особистості.

Тема 8. Сутність інтелекту як психічної реальності.

Інтелект. Види інтелекту. Тестологічні підходи до інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Однофакторні теорії інтелекту. Багатофакторні теорії інтелекту. Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей. Співвідношення спадковості і середовища в детермінації інтелектуальних відмінностей. Взаємозв'язок загального інтелекту й шкільної успішності. Взаємозв'язок темпераменту й інтелекту.

Тема 9. Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей.

Теорії, пов'язані з дослідженням когнітивних стилів. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Взаємозв'язки когнітивних стилів і їх співвідношення з продуктивними аспектами інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі у структурі індивідуальності.

Тема 10. Диференціальна специфіка феномену креативності.

Креативність як особистісна властивість. Здатність до творчості. Творчість й інтелект. Концепція М. Воллаха і Н. Когана. Основні підходи до креативності. Душевні розлади і геніальність. Механізми і чинники креативності. Інтуїція як механізм творчості. Діагностування креативності.

Тема 11. Детермінанти міжгрупових відмінностей. Соціоекономічний статус індивідуальності. Критерії відмінностей між соціальними групами. Вплив на особистість соціоекономічних чинників. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище. Вплив статусу на інтелект. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп.

Тема 12. Раси, нації, етноси у світлі крос-культурних досліджень

Крос-культурна психологія. Визначення культури. Предмет диференціальної крос-культурної психології. Мета й переваги крос-культурних досліджень. Виокремлення крос-культурних змінних. Методи крос-культурних досліджень. Крос-культурна психологічна оцінка. Культурні відмінності. Культурний детермінізм. Культур-шок. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів. Крос-культурна психологія. Крос-культурні дослідження. Культурні відмінності та їх вияви. Виховання в контексті культури. Етнічна свідомість. Національний характер.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	Сем	лаб	інд	с.р.		го	л	Сем	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	

Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки

Тема 1. Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференціальної психології	14	2	2				10	12	2				10
Тема 2. Принципи і методи диференціальної психології	14	2	2				10	12	2				10
Тема 3. Природа індивідуальності	14	2	2				10	12		2			10
Теми 4-5. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності	16	2	4				10	14	2	2			10
Тема 6-7. Характер у структурі індивідуальності	16	2	4				10	12		2			10
Тема 8. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей	9	2	2				5	10					10
Тема 9. Індивідуальна специфіка ціюнування захисних механізмів психіки	7		2				5	10					10
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18				60	82	6	6			70

Змістовий модуль 2. Диференціальна когнітологія

Тема10. Диференціальна когнітологія	7		2			5	10					10
Тема11-12. Диференціально- психологічні характеристики здібностей	16	2	4			10	12		2			15
Тема13. Диференціально- психологічні характеристики інтелекту	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема14 Психологічні теорії інтелекту	7		2			5	10					10
Тема 15. Когнітивні стилі	9	2	2			5	10					10
Тема 16. Феномен креативності у диференціальній психології	14	2	2			10	8	2				13
Тема 17 Детермінанти міжгрупових відмінностей	9	2	2			5	10		2			10
Тема18. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів	14	2	2			10	10	2				10
Разом за змістовим модулем 2	90	12	18			60	102	6	6			88
Всього	180	24	36			120	182	12	12			158

5. Теми семінарських занять денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки	

1	Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференціальної психології	2
2	Принципи і методи диференціальної психології	2
3	Природа людської індивідуальності	2
4-5	Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності	4
6-7	Характер у структурі індивідуальності	4
8	Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей	2
9	Індивідуальна специфіка функціонування захисних механізмів і стилів реагування в складних життєвих ситуаціях	2
	Змістовий модуль 2. Диференціальна когнітологія	
10	Диференціальна когнітологія як напрям диференціально-психологічних досліджень	2
11-12	Диференціальна психологія здібностей	4
13	Диференціально-психологічні характеристики інтелекту	2
14	Психологічні теорії інтелекту	2
15	Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей	2
16	Феномен креативності у диференціальній психології	2
17	Детермінанти міжгрупових відмінностей	2
18	Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів	2
	Всього	36

6. Теми семінарських занять(заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності. Вплив середовища і спадковості на людину	2
2	Диференціальна психологія здібностей	2
3	Сутність інтелекту як психічної реальності	2

4	Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей	2
5	Соціоекономічний статус індивідуальності. Детермінанти міжгрупових відмінностей.	2
6	Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів	2
	Всього	12

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		С / З
1.	До теми: «Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференціальної психології» Підготувати реферат : «Життєвий та творчий шлях Ф.Гальтона» – етапи життя та внесок у диференціальну психологію. Термінологічний словник(виписати основні дефініції по темі та їх інтерпретацію).	10 / 10
2.	До теми «Принципи і методи диференціальної психології» Зробити письмовий аналіз можливостей і обмежень кожного з методів диференціальної психології Термінологічний словник	10 / 10
3.	До теми «Природа людської індивідуальності»	10 / 10

	<p>Зробити письмовий аналіз сильних і слабких сторін теорій про вплив середовища і спадковості</p> <p>Зробити письмово аналіз співвідношення впливу спадковості та середовища на людину(як впливає спадковість, а як середовище)</p> <p>Описати (схематично) структуру індивідуальності</p> <p>Термінологічний словник.</p>	
4.	<p>До теми «Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності»</p> <p>Вибрати з художньої літератури образ героя і проаналізувати його з точки зору темпераментальних характеристик. Обґрунтувати свій психологічний аналіз.</p> <p>Термінологічний словник.</p>	10 / 10
5.	<p>До теми: «Характер у структурі індивідуальності»</p> <p>Підготувати реферат на тему «Акцентуації характеру»</p> <p>Описати чинники формування характеру, а також деструктивні чинники, що негативно впливають на становлення характерологічних особливостей особистості.</p> <p>Термінологічний словник</p>	10 / 10
6.	<p>До теми «Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей»</p> <p>Зробити письмовий аналіз поняттям «стать» і «гендер»</p> <p>Описати відмінності моральної свідомості чоловіків і жінок.</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10

7.	<p>До теми «Індивідуальна специфіка функціонування захисних механізмів і стилів реагування в складних життєвих ситуаціях»</p> <p>Виписати з будь-якого тексту художньої літератури той фрагмент дії героя, який би слугував виявленню у його поведінці захисних механізмів психіки. Описати проаналізувати цю поведінку.</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10
8.	<p>До теми «Диференціальна когнітологія як напрям диференціально-психологічних досліджень»</p> <p>Описати детермінанти індивідуальних відмінностей у когнітивних процесах (увага, пам'ять, мислення)</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10
9.	<p>До теми «Диференціальна психологія здібностей» побудувати структуру здібностей та дати характеристику здібностям.</p> <p>Побудувати структуру здібностей та дати характеристику здібностям.</p> <p>Підготовка реферату: «Здібності та інтелект».</p> <p>Законспектувати статтю: Міщиха Л.П. «Мудрість як форма інтелектуальної зрілості» Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ВНЗ «Прикарпатський національний університет імені асиля Стефаника», 2019. Вип.23. С.128-134</p>	10 / 15

	<p>Зробити письмовий аналіз впливу біосоціальних передумов на геніальність</p> <p>Термінологічний словник</p>	
10.	<p>До теми: «Диференціально-психологічні характеристики інтелекту»</p> <p>Письмова робота: виокремити механізми прояву компетентності, таланту та мудрості.</p> <p>Зробити письмовий аналіз: подібність і різниця між однофакторним і багатофакторним підходами до інтелекту.</p> <p>Термінологічний словник</p>	10 / 10
11.	<p>До теми «Психологічні теорії інтелекту» зробити письмовий аналіз взаємозв'язку загального інтелекту і шкільної успішності</p> <p>Зробити письмовий аналіз зв'язку темпераменту й інтелекту.</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10
12.	<p>До теми «Когнітивні стилі»</p> <p>Зробити письмовий аналіз взаємозв'язків когнітивних стилів і їх співвідношенню з продуктивними аспектами інтелектуальної діяльності</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10

13.	<p>До теми «Феномен креативності у диференціальній психології»</p> <p>Зробити письмовий аналіз складових механізму творчості // Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник.-Івано-Франківськ: Гостинець, 2007.</p> <p>file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0/Downloads/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-1.pdf</p> <p>Законспектувати статтю:</p> <p>Міщиха Л.П. «Креативність через призму міжстатевих відмінностей». Virtus, 2017. №16. С.35-3</p> <p>tps://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/28860/1/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D1%81%20%2816.09.2017%29.pdf</p> <p>Термінологічний словник</p> <p>До теми «Когнітивні стилі»</p> <p>Зробити письмовий аналіз взаємозв'язків когнітивних стилів і їх співвідношенню з продуктивними аспектами інтелектуальної діяльності</p> <p>Термінологічний словник</p>	10 / 13
14.	<p>До теми «Детермінанти міжгрупових відмінностей»</p> <p>Побудувати таблицю впливу на особистість соціоекономічних чинників (на основі підручника А. Палія «Диференціальна психологія»</p> <p>Термінологічний словник</p>	5 / 10
15.	<p>До теми «Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів»</p>	10 / 10

	<p>Знайти і вписати психологічні особливості прояву інтелекту, ментальності, ставлення до цінностей в різних етнічних групах</p> <p>Зробити письмовий аналіз системи цінностей українців.</p> <p>Виписати, якими методами у диференціальній психології можна досліджувати психологію рас, націй, етносів</p> <p>Термінологічний словник</p>	
Разом		120 / 158

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Диференціальна психологія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принципи поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, залік
- методи письмового контролю: модульне письмове тестування; реферат; термінологічний словник
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за *поточним* та *підсумковим* контролюями. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі (тестування, контрольна робота, самостійна робота).

Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки виконаних завдань. Усі контрольні заходи включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- своєчасне і у повному обсязі виконання всіх навчальних завдань, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;

- вміння самостійно аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку та розвитку;

- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, включаючи: оцінку роботи студента на лекціях, відповіді на семінарських заняттях, виконання завдань самостійної роботи та написання письмової контрольної роботи, підсумкового тестування.

Робота на лекціях.

Під час лекції студент не тільки слухає і фіксує лекційний матеріал, а ще й активно співпрацює з викладачем. Важливо є не тільки активне слухання, сприймання й робота над конспектом лекції, але й зворотний зв'язок. Мовиться про задавання студентами запитань викладачу, дискусії тощо.

Усна відповідь на семінарському занятті.

Відповідь передбачає чіткий, аргументований, розгорнутий виклад студентом одного з питань плану семінарського заняття, винесеного до обговорення. При цьому недопустиме дослівне зачитування матеріалу та використання ксерокопій. Студент повинен бути готовий відповісти на будь-які запитання кожного семінарського заняття. Поточне усне опитування проводиться на кожному семінарському занятті. Критерії усного опитування на семінарських заняттях (у 5-ти бальній системі):

Оцінка «**відмінно**» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем курсу, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до рішення завдання не тільки у форматі репродукції, але й творчого мислення.

Оцінка «**добре**» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з навчальної дисципліни, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент по формі відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

Оцінка «**задовільно**» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з курсу, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

Оцінка «**незадовільно**» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем курсу, або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.

Самостійна робота.

Самостійна робота студентів максимально оцінюється залежно від виду роботи. За термінологічний словник – 2 бали; за виконання індивідуальних завдань (5 балів), за реферат, конспект наукових праць (3 бали)

Сукупна кількість балів за самостійну роботу – 10 балів.

Вимоги до оцінювання самостійної роботи студентів.

Індивідуальні завдання, що оцінюються у 5 балів:

5 балів виставляється у тих випадках, якщо завдання здані вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності.

4 бали виставляється тоді, коли здані завдання вчасно, але не в повному обсязі (відсутнє 1 завдання).

3 бали виставляється тоді, коли здані завдання вчасно, але не в повному обсязі (відсутні 2 завдання)

2 бали виставляється тоді, коли здані завдання вчасно, але не в повному обсязі (відсутні 3 завдання)

1 бал виставляється, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно. 0 балів виставляється, якщо завдання не здано.

Завдання, що оцінюються у 3 балів:

3 бали виставляється, якщо завдання виконане вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності, є креативними, відповідає обраній темі і меті.

2 бали виставляється, якщо завдання виконане не в повному обсязі, або дещо не відповідає обраній темі чи вимогам, є певні неточності у змісті, не вказано джерела.

1 бал виставляється, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно, зміст поданий невірно. 0 балів виставляється, якщо завдання не виконано.

Завдання, що оцінюються у 2 бали:

2 бали виставляється у тих випадках, якщо завдання здані вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності.

1 бал виставляється, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно. 0 балів виставляється, якщо завдання не здано.

Для оперативного опитування студентів на семінарських заняттях використовують **тестовий контроль знань** з тем, які виносяться на самостійне опрацювання. Для цього передбачені завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих, завдання на встановлення правильної відповідності, завдання на встановлення правильної послідовності. Сукупна кількість балів за тест – 5 балів.

Система оцінювання курсу

Модуль 1	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	-
Семінарське заняття (усні відповіді)	15
Самостійна робота	10
Тестові завдання	20
Контрольна робота	5
Максимальна кількість балів (Залік)	50
Загальна кількість балів	100

Модуль 2	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	-
Семінарське заняття (усні відповіді)	15
Самостійна робота	10
Тестові завдання	20
Контрольна робота	5
Максимальна кількість балів (Екзамен)	50
Загальна кількість балів	100

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на лекціях, семінарських, виконання самостійної роботи, індивідуальної роботи, тестових завдань та контрольної роботи. Виконання контрольних робіт здійснюється на основі використання роздрукованих завдань або у вигляді тестових завдань. Реферативні дослідження, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та

захищаються на семінарських заняттях. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (пояснення)
90 – 100	A	відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
80 – 89	B	дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
70 – 79	C	добре (загалом правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
60 – 69	D	задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
50 – 59	E	достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
26 – 49	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-25	F	неприйнятно (з обов'язковим повторним курсом)

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Усне та письмове опитування, навчальні тести, контрольна робота, індивідуальна робота, термінологічний словник, реферати, конспект наукових праць, залік, іспит.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладання, частково-пошуковий, дослідницький (активні методи навчання: групові дискусії, метод синектики, мозковий штурм, ігрові методи, евристичні тощо).

Семінари з навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» проходять у вигляді запитань і відповідей з коментарями; розгорнутих бесід, дискусій; обговорення письмових рефератів студентів та їх оцінювання; вирішення проблемних питань та розбір конкретних ситуацій, кейсів.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальна дисципліна «Диференціальна психологія» передбачає використання мультимедійного обладнання (комп'ютер, проектор).

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Підручники, першоджерела, електронні варіанти тестів для підсумкового контролю знань.

Питання для самоконтролю студентів

1. У чому полягає предмет та завдання диференційної психології?
2. Назвіть та охарактеризуйте основний зміст поняття «індивид».
3. У чому полягає різниця між поняттями «особистість» та «індивідуальність»?
4. Охарактеризуйте поняття психологічної норми.

5. Назвіть та охарактеризуйте методи досліджень індивідуальних розрізень між людьми
6. У чому полягає неспроможність теорії спадкових факторів і теорії двох факторів?
7. Позначте основні твердження Б. М. Теплова і В. Д. Небиліцина щодо властивостей нервової системи та їх значення у формуванні індивідуальних від
8. Назвіть основний постулат теорії диференціації.
9. Проведіть зіставлення теорій Е. Шелдона і Е. Кречмера.
10. Зробіть порівняння типологій особистості З. Фрейда, К. Хорні, А. Адлера.
11. Порівняйте типології акцентуації, запропоновані К. Леонгардом та А. Є. Лічко.
12. Які з відомих Вам психодіагностичних методик відносяться до класу типологічних?
13. Поясніть культурні відмінності та їх вияви у особистості.
14. Охарактеризуйте раси та етноси з точки зору диференціальної психології.
15. Охарактеризуйте крос-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів і особистості.
16. Охарактеризуйте вчення про типи ВНД як фізіологічне підґрунття індивідуальних відмінностей у темпераменті.
17. Охарактеризуйте сучасні уявлення про тип темпераменту.
18. Порівняйте властивості темпераменту за В. С. Мерліним, В. М. Русаловим.
19. Назвіть основні відмінні характеристики типології темпераменту Г. Айзенка.
20. Сформулюйте поняття та структуру характеру.
21. Поясніть співвідношення темпераменту і характеру
22. Охарактеризуйте структуру індивідуальності за Б. Г. Ананьєвим
23. Охарактеризуйте концепцію інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна.
24. Поясніть механізми функціонування індивідуальності.
25. Охарактеризуйте еволюційну точку зору щодо виникнення індивідуальності.

України. К.: Видавництво «Фенікс», 2020. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 27. С.185-192

https://lib.iitta.gov.ua/722840/1/27_8.pdf

Міщина Л.П. Мудрість як форма інтелектуальної зрілості// Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. Вип.23. С.128-134.

<http://lib.pu.if.ua:8080/bitstream/123456789/3345/1/%d0%9c%d1%83%d0%b4%d1%80%d1%96%d1%81%d1%82%80>

Міщина Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник.-Івано-Франківськ: Гостинець, 2007.448с.

<file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0/Downloads/%D0%9F%D1%81%D0%B8>

Міщина Л.П. «Креативність через призму міжстатевих відмінностей».Virtus, 2017. №16. С.35-3

<ps://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/28860/1/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D1%81%20%28>

Міщина Л.П. Креативні психотехнології як умова розвитку творчого мислення особистості студента //Теорія і п

<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3317/1/%d0%9a%d1%80%d0%b5%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b>

Міщина Л. П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості: монографія. Івано-Франківськ:

Місто НВ, 2014.400 с.

<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3294/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%8>

Москалець В. П. Психологія особистості. Підручник. К., 2021. 364 с.

Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.

<https://westudents.com.ua/knigi/499-diferentsalna-psihiologiya-paly-aa.html>

4 Палій А.А. Диференціальна психологія: Курс лекцій. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007.776с.

<a.a.-paliy-dyfyrencziana-psyhologiya.pdf>

Паскевська Ю.А. Диференційна психологія: Навчальний посібник. - Запоріжжя: ЗНУ, 2011.80с.

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/folder/view.php?id=13745&lang=it>

Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія. Л.: Новий Світ, 2008. 235 с.

Туриніна О.Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлако-

ва. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

<http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/f64a8b1007064cac85a4568dce1535ad.pdf>

Кулеша-Любінець М., Ляхович Т. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студентів університету

// Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ:

Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2019.

Вип. 24. С. 11-17.24.

ВИКЛАДАЧ

докт.психол.н., проф. МІЩИХА Л.П.